

หลักการและเหตุผล

สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ มีพันธกิจหลักด้านการวิจัยซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งปัจจุบันมีการดำเนินการวิจัยในหลายพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดนครราชสีมา อาทิ พื้นที่อำเภอนครราชสีมาที่มีการพบซากดึกดำบรรพ์และสัตว์ร่วมยุคต่างๆ อำเภอนครราชสีมาที่มีการรายงานการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ชนิดใหม่หลายชนิด รวมทั้งไดโนเสาร์ จระเข้ เต่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาซากดึกดำบรรพ์ในเขตพื้นที่บ้านโนนสาวเอ้ อำเภอน้ำเขียว ซึ่งซากดึกดำบรรพ์ของปลากระดูกแข็งที่ประกอบด้วยส่วนของรอบพิมพ์ส่วนหัวและเกล็ดปลาฝังตัวในแผ่นหินทรายยุคจูแรสซิก หมวดหินภูกระดึง มีการค้นพบโดยชาวบ้านในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2540 ต่อมามีการบริจาคตัวอย่างให้กับภาควิชาภูมิศาสตร์ของสถาบันราชภัฏนครราชสีมาในขณะนั้น จากนั้นมีการเก็บรักษาตัวอย่าง ณ สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ เพื่อรอการศึกษาวิจัยและในปี 2558 ดร.อุทุมพร ดีศรี ดร.ลิโอเนล คาวิน และ ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล ได้ร่วมกันศึกษาและพบว่าเป็ปลาชนิดใหม่ของโลก ตั้งชื่อว่า โคราซอกิธิส จิบัส ในปี 2560 จากการค้นพบดังกล่าวทำให้ทราบว่าเป็นปลากลุ่มต้นๆ ของสายวิวัฒนาการในปลากลุ่ม *Lepisosteiformes* และยังเป็นหลักฐานแสดงถึงความหลากหลายของปลากลุ่มดังกล่าวในหมวดหินภูกระดึงของประเทศด้วย

เพื่อเป็นการเผยแพร่การค้นพบปลาชนิดใหม่และทำให้ผู้สนใจรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญในการค้นพบ การจัดงานแถลงข่าวการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ปลาชนิดใหม่ต่อสื่อมวลชน และจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่และนักวิจัยของสถาบัน จึงถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่และนักวิจัยของสถาบัน จึงถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยสู่สาธารณชน ทั้งนี้ยังเป็นการสนับสนุนงานวิจัย งานบริการวิชาการ และงานนิทรรศการ รวมถึงสร้างภาพลักษณ์สถาบันและมหาวิทยาลัยในการวิจัยด้านบรรพชีวินวิทยาให้โดดเด่น

วัตถุประสงค์

- เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของสถาบันสู่สาธารณชนผ่านสื่อและนิทรรศการ
- จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับซากดึกดำบรรพ์ปลาชนิดใหม่ให้กับเจ้าหน้าที่มีคฤเทศก์และนักวิจัย
- เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานให้เป็นที่รู้จักและทราบถึงพันธกิจของหน่วยงาน

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๗ เมษายน - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ขั้นตอน/กิจกรรม	๗-๙ เมษายน	๑๐-๑๔ เมษายน	๑๗-๒๑ เมษายน	๒๔-๒๘ เมษายน	๑-๒ พฤษภาคม	๓ พฤษภาคม	๔-๑๒ พฤษภาคม	๑๕-๓๑ พฤษภาคม
๕.๑ ขออนุมัติโครงการ	↔							
๕.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน		↔						
๕.๓ ประชุมวางแผน ประสานงาน กำกับและ ติดตามการเตรียมงาน		↔	↔	↔	↔			
๕.๔ การเตรียมงาน		↔	↔	↔	↔			
๕.๕ จัดงานแถลงข่าว/จัด อบรม						↔		
๕.๖ ประเมินผลและ สรุปลง							↔	↔

ผลที่ได้รับจากการเผยแพร่ข้อมูล

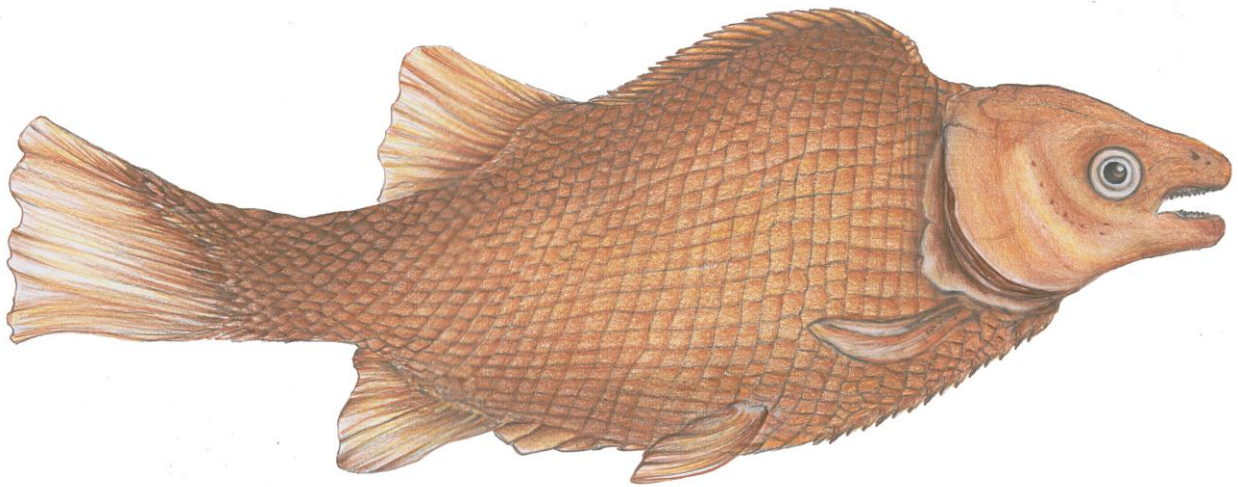
1. ผลงานวิจัยใหม่จะเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น และถูกนำไปใช้ประโยชน์หรืออ้างอิงในหลายแหล่ง
2. เจ้าหน้าที่มีคณาจารย์และนักวิจัยของสถาบันได้รับความรู้เกี่ยวกับซากดึกดำบรรพ์ปลาชนิดใหม่และปลา ในมหาสมุทรอินเดียของประเทศไทยจากนักวิจัยที่ค้นพบ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการนำชม และนิทรรศการ
3. สร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน มหาวิทยาลัยและจะเกิดภาพลักษณ์ที่ดีในงานวิจัยด้านบรรพชีวินวิทยา

การเผยแพร่ข้อมูล

เปิดตัวฟอสซิลปลาโคราชยุคจูแรสซิกพันธุ์ใหม่ของโลก

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสิรินธร สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีการจัดแถลงข่าว ฟอสซิลปลายุคจูแรสซิกพันธุ์ใหม่ของโลก "โคราซอกิธิส จิบ บัส" โดยมี นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเป็นประธานเปิดงาน พร้อมด้วย นายสุเมธ อำนวย ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

รศ.ดร.วิเชียร ฝอยพิกุล อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ และดร.อุทุมพร ศิครี นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ศึกษา ฟอสซิลจากแหล่งบ้านโนนสาวเอ้ ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมาและพบว่าเป็นปลาน้ำจืดสกุลใหม่และชนิดใหม่ของโลก ในยุคจูแรสซิกตอนปลายถึงครีเทเชียสตอนต้น หรือประมาณ 150 ล้านปีก่อน ปลาชนิดนี้มีลักษณะเด่น คือ บริเวณหลังส่วนคอมีลักษณะเป็นโหนกชัดเจน

ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ กล่าวถึงที่มาของฟอสซิลปลาว่า พบในก้อนหินที่แตกออกเป็น 2 ซีกจากการขุดแหล่งน้ำใกล้น้ำตกถ้ำขุนโจรในเขตคุ้มบ้านท่าเรือของหมู่บ้านโนนสาวเอ้ ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา และชาวบ้าน นำโดย นายวิโรจน์ ปิ่นปก ได้นำก้อนหิน 2 ก้อนดังกล่าวไปวางไว้ที่ศาลเจ้าพ่อน้ำตกถ้ำขุนโจรใกล้น้ำตกดังกล่าวด้วย จวบจนผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนำโดย นายประวิทย์ สุตเนตร แจ้งข่าวไปที่หัวหน้าภาควิชาภูมิศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมาขณะนั้น คณาจารย์ในภาควิชา คือ รศ.ประชา อินทร์แก้ว อาจารย์ณรงค์ ปรีชาญาณ ผศ.ประมวล เหมพงศ์พันธุ์ และผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล พร้อมผู้สื่อข่าวจึงเดินทางไปยังศาลเจ้าพ่อน้ำตกถ้ำขุนโจร และพบกับนายวิโรจน์ ปิ่นปก เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 จึงได้ยื่นการบอกเล่าถึงที่มาดังกล่าวแล้วข้างต้นและได้อนุเคราะห์มอบซากปลาให้กับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาไปอนุรักษ์ ศึกษาวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการสืบไป แต่ด้วยความขาดแคลนนักวิจัยฟอสซิลปลา เวลาจึงล่วงเลยมาถึง 17 ปี จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2557 จึงได้เริ่มมีการศึกษา โดย ดร. อุทุมพร ดีศรี ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล และดร.ลิโอนเนล คาวิน ผู้เชี่ยวชาญฟอสซิลปลาจากประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ และได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารชั้นนำของโลกด้านบรรพชีวินวิทยา คือ Journal of Vertebrate Paleontology เมื่อปลายปี 2559

ดร.อุทุมพร ดีศรี กล่าวว่าปลาชนิดนี้เป็นปลากระดูกแข็งโบราณสกุลใหม่และชนิดใหม่ของโลก ตั้งชื่อว่า โคราชอิกทิส จีบบัส (*Khoratichthys gibbus*; โดย khorat=โคราช, ichthys=ปลากระดูกแข็ง, gibbus=โหนก) ซึ่งมีลักษณะดังนี้ ขนาดรูปร่างยาว 36 ซม. กว้าง 12 ซม. หนา 8 ซม. บริเวณคอแสดงลักษณะเป็นโหนกชัดเจน จนเป็นที่มาของชื่อ "จีบบัส" ลำตัวปกคลุมด้วยเกล็ดรูปสี่เหลี่ยมและมีเกล็ดตรงสันกลางหลังที่ยาวแหลมคล้ายหนาม มีกระดูกปิดส่วนแก้ม กระดูกที่ล้อมรอบเบ้าตา มีน้อยชิ้น และกระดูกปิดเหงือกมีรูปร่างเป็นทรงสี่เหลี่ยม

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการของปลากระดูกแข็งที่มีก้านครีบในกลุ่มจิงกิลิโมเดียน(กลุ่มปลาที่มีเกล็ดสี่เหลี่ยม) ทั้งหมด 25 สกุล พบว่า ปลาสกุลโคราชอิกทิส แสดงลักษณะพื้นฐานที่สุดของปลาในอันดับเลปิซอสตีฟอรัม (*Lepisosteiformes*) หรืออันดับอัลลิเกเตอร์การ์ (ปลาปากจระเข้) นั่นแสดงว่าเป็นพวกปลากลุ่มแรกๆ สุด หรือมีวิวัฒนาการต่ำสุดในอันดับปลาดังกล่าว นอกจากนี้ ปลาโคราชอิกทิส ยังเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความหลากหลายของปลาจิงกิลิโมเดียน ที่พบในหมวดหินภูกระดึงของไทยอีกด้วย และจากความหลากหลายชนิดของปลาจิงกิลิโมเดียนดังกล่าวซึ่งพบในสภาพแวดล้อมน้ำจืดของช่วงเวลาตั้งแต่กลางยุคจูแรสซิกถึงต้นยุคครีเทเชียสของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการครอบครองพื้นที่แหล่งน้ำจืดของปลาเหล่านี้ได้เป็นอย่างดีตลอดเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยเรามีการค้นพบฟอสซิลปลาจิงกิลิโมเดียนในปลายยุคจูแรสซิกถึงต้นยุคครีเทเชียส ในหลายพื้นที่บริเวณที่ราบสูงโคราช ชนิดแรกที่ค้นพบและตีพิมพ์โดย Cavin และคณะ ในปี 2003 มาจากแหล่งภูน้ำจั้น หมวดหินภูกระดึง จังหวัดกาฬสินธุ์ เคยตั้งชื่อว่า “เลปิโดเทส” พุทธบุตรเอนซิส ซึ่งต่อมาพบตัวอย่างที่สมบูรณ์มากขึ้น จึงทำการศึกษาใหม่โดย Cavin และคณะ ในปี 2013 และตั้งเป็นปลาสกุลใหม่ ว่า ไทยอิกทิส อีกชนิดต่อมา คือ อีสานอิกทิส พาลัสทริส พบในแหล่งเดียวกันกับไทยอิกทิส และอีกชนิดคือ อีสาน

อิกทิส เลิศบุศย์ศรี พบในแหล่งภูน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาลำดับความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการพบว่า ทั้ง ไทยอิกทิส และ อีสานอิกทิส จัดเป็นพวก เลปโซสติฟอร์ม พวกแรก ๆ (basal) แต่ โคราชอิกทิส นี้ ปรากฏลำดับความสัมพันธ์ที่บ่งบอกว่าเป็นพวกแรกสุด (basal most) ทำให้การค้นพบปลากระดูกแข็งโคราชครั้ง นี้ เป็นหลักฐานบ่งชี้ถึงการแพร่กระจายพันธุ์ปลาน้ำจืดในอันดับเลปโซสติฟอร์มจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ ภูมิภาคอื่นของโลก

นอกจากงานแถลงข่าวฟอสซิลพันธุ์ใหม่นี้แล้ว ยังมีนทรศการถาวรของปลาโคราชอิกทิส ใน อาคารพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ของสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน ฯ เปิดบริการให้เข้าชมทุกวัน ยกเว้นวันจันทร์ และ ระหว่างวันที่ 1-4 สิงหาคม 2560 นี้จะมีการจัดการประชุมทางวิชาการนานาชาติเกี่ยวกับปลาเมโซโซอิก ครั้งที่ 7 (7th INTERNATIONAL MEETING ON MESOZOIC FISHES “Systematics and Paleobiogeographic Patterns”) ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามอีกด้วย ติดตามข่าวได้ที่เว็บไซต์ <https://immf7.msu.ac.th/>

ภาพบรรยากาศ

ผลงานวิจัยตีพิมพ์

Deesri, U., Jintasakul, P., and Cavin, L. (2016). A new Ginglymodi (Actinopterygii, Holostei) from the Late Jurassic–Early Cretaceous of Thailand, with comments on the early diversification of Lepisosteiformes in Southeast Asia. **Journal of Vertebrate Paleontology**. DOI: 10.1080/02724634.2016.1225747.